

Kampfner könyvében rámutat, hogy az ókortól napjainkig, a stabilitástól az ön-hittség és a hanyatlás korszakáig jóval több közös vonás fedezhető fel a gazdagokban, mint gondolnánk. A szerző felteszi a kérdést, hogy hogyan gazdagodnak meg az emberek. A válasz pedig rendkívül sokszínű. Tisztességes és becsületes eszközökkel, üzleti vállalkozásokkal, eltulajdonlás vagy öröklés révén, piacokat teremtenek és manipulálják azokat, legyőzik vagy felszámolják a konkurenciát, befolyást szereznek vagy vásárolnak a politikai, kulturális és a társadalmi elit bizonyos köreiben. Az egyes fejezetek tehát különböző történeteket tartalmaznak arról, hogy a bennük szereplők miképpen szereztek a pénzt, hogyan költötték el, és hogyan teremtették meg és alakították a hírnevüket. Ezen mozaikok segítségével koruk társadalmát, illetve a gazdaságra történő saját reagálásukat is megismerhetjük.

A Kampfner által kínált utazás során arra ébredhet rá az olvasó, hogy ha gazdagokról van szó, akkor a történelem nagyon is hajlamos megismételni önmagát: ami az utóbbi néhány, eseménydús és zűrzavaros évben történt, az egyáltalán nem valamiféle korszpecifikus különlegesség. Kampfner a saját értelmezésében továbbá rámutat: mindig a gazdagok győznek. „Ha a történelemnek van egyáltalán tanulsága, akkor az mindenképpen jól illusztrálja, hogy miközben egyes vagyonok eltűnnek és dinasztikák kihalnak, a szupergazdagok nemcsak abban ügyesek, hogy a gazdasági és politikai hatalmukat megőrzik, hanem még a jó hírnevet is tisztára mosásák. Nem számít, hogy miképpen szereztek a pénzt, olyan imázst teremtettek maguknak, amely a megérdemelnél kedvezőbb képet őriz meg róluk.” (29–30.)

A *Gazdagok* című könyvben egy érdekes utazás szerint történik tudományos tényfeltárás úgy, hogy közben az olvasó könnyed és olvasmányos formában követhet egy következetes gondolatmenetet. A téma iránt komolyabban is érdeklődők számára a munka végén jegyzetek, bibliográfia és névmutató is szerepel. John Kampfner könyve voltaképpen azok számára ajánlható, akik a Stiglitz és Piketty által is feltárt tendenciák mögé szeretnének nézni, továbbá el kívánnak tekinteni az országok szintjén mozgó elemzésektől. Az olvasó arról kaphat képet, hogy hogyan szerezhetett az adott kor embere tekintélyes vagyont, és mire használta a gazdagságát. (*Partvonal*)

PÁSZTOR SZABOLCS

A nagy zöld táska

SZILASI LÁSZLÓ: *A HARMADIK HÍD*

Hogyan lesz valaki hajléktalan? Hogyan lehet túlélni akár éveket az utcán? Van-e visszaút a polgári életbe? Szilasi László regénye a második kérdés körül forog, az elsővel csak néhány mondat erejéig, a harmadikkal érintőlegesen foglalkozik. A regény úgy ábrázolja a hajléktalanságot, mint egy választható és legitim életformát. Azoknak az embereknek az életformája lehet ez, akik nem szeretnének a munka és a pénz körül keringő kapitalista rend részei lenni, akik többre tartják a szabadságukat és a függetlenségüket, mint a létbiztonságot és az ehhez a biztonsághoz

elengedhetetlenül szükséges mindennapos robotolást. A szöveg épp ezért kerüli a „lecsúszás” vagy a „visszakapaszkodás” szavakat, de még a hajléktalan-hajléktalanság szópárt is, hiszen ezekkel épp az életmódok közti alá-fölérendeltségi viszonyt fejezné ki. Sőt: a visszatérés inkább bukást, kudarcot jelent ebben a logikában, nem pedig *happy endet*.

De mivel ez egy kifejezetten okos, tehát körültekintően megírt, cselesen szerkesztett, több műfaj mintáit is újszerűen felhasználó, kreatívan átformáló, gondos és alapos írói felkészülésről árulkodó regény, ezt a kérdést sem zárhatjuk le ennyivel. A könyv ugyan erős állításokat tesz az utcai élet választhatósága és tisztelhetősége mellett – és még azzal a nyilvánvaló logikai bukfccel sem törődik, hogy ha egy életmód szabadon választható, akkor az azt választó nem tarthat feltétlenül igényt mások segítségére –, azért azt is tudja és meg is mutatja, hogy vannak, akik nem önszántukból kerülnek ebbe a helyzetbe, akikre épp ezért – ahogy már az ajánlás is jelzi – vigyázni kell, akiket kísérni kell. A regény a saját eszközeivel még azt is elmondja, hogy mivel lehet őket a leginkább segíteni: nem alamizsnával, hanem például a hajléktalanok felkínálta újságok, tárgyak, munkaórák megvásárlásával – vagy például az utcai élethez szükséges ruhák és eszközök eljuttatásával. Sőt, a történet egyik tanulsága, hogy a városi társadalomban is megvan a hajléktalanok szerepe, hiszen jelenlétükkel „a reggel munkába igyekvők” félelmeit, azzal pedig a motivációit erősítik: figyelmeztetik őket a létbiztonság határaitra, illékonyságára, felszámolhatóságára, a társadalmi csoportok közti gátak átszakíthatóságára. Az már Szilasi ironiája, hogy a robotolás elől menekülő Foghornnak épp a „Robot” becenevet adja, amivel mintha azt mondaná, hogy a két világ ebben mégis összeér: nincs menekvés a munka és a napirend elől, merthogy a hajléktalan élet is olyan, mint egy teljes munkaidős állás, menni kell, cselekedni kell az életben maradáshoz.

A szegénység és a nyomor irodalmi ábrázolhatósága, a társadalom periferiájára sodródó emberek nézőpontjának, „hangjának” megjelenítése nemcsak az egyes emberek elesettségének, kiszolgáltatottságának és az elesettség okainak, háttérének vizsgálatát jelenti, hanem egyben a centrum és a periferiára szorult rétegek kapcsolatának, az alá- és fölérendeltségi viszonyok szabályszerűségeinek, illetve a periferián élők egymás közt kialakuló hálózatának a megértését is. Szilasi feltétlen érdeme, hogy egyáltalán a téma felé fordult. A nincstelenség világának bejárása még a fikció keretein belül is a társadalmi, vagy még inkább a művészi, írói felelősségvállalás fontos megmutatkozása, az érzékenység és a szolidaritás kifejezése, az arra való felszólítás eszköze. Nem egyszerű azonban megtalálni azt a hangot, mely az együttérzés lehetőségét kölcsönözheti az elbeszélésnek, és amelyben a társadalom alsó rétegeibe került emberek nemcsak megszólalhatnak, hanem a méltóságukat is megőrizhetik, vagy még inkább: visszakaphatják. Más kérdés, hogy bár a regény tétje éppenséggel az lenne, hogy az egyes szereplőknek arcot és személyiséget adjon, hogy az olvasás során egy-egy hajléktalan szemébe nézhessünk, Szilasinak nem sikerül valódi karaktereket ábrázolnia, pláne nem tudja az egyes szereplők motivációinak, gondolkodásának, múltjának különbségét megmutatni. Ezeket a különbségeket csak megvillantja, de Márs és Engels története és arca teljesen egybemosódik, és még Foghorn vagy Noszta sem kellően élő és különböző karakter, a sokszor emlegetett dzseki nem teszi azzá őket. Ez a vad, diszkomfortos világ az

idegszálakkal is érzékelhetően jelenik meg a regény lapjain, más szemmel jár az utcán, aki a könyvet elolvasta, de nem azért, mert az utcán élő szereplők az elbeszélés során egymástól megkülönböztethető arcot kaptak.

A regény kerettörténetének helyszíne, ugye, egy osztálytalálkozó, ahol a narrátor, egy bizonyos Sugár Dénes, azaz Deni meghallgatja a főtörténetet Nosztávszky Feritől, vagyis Nosztától. A regény teljes szövege Denié tehát, az ő elbeszélésének egyik szereplője és megszólalója Noszta. Ez azért érdekes, mert a Noszta által előadott történetet maga Deni is ismerte legalább nagyvonalakban, hiszen rendőrként a szegedi hajléktalanokat ért atrocitásokkal foglalkozott, és közben ő maga is barátságba került Noszta történetének főszereplőjével, közös gimnáziumi barátjukkal, Foghorn Andrással. A fikció szerint Noszta egy éjszaka alatt, jó sok ital mellett meséli Deninek a Foghorn és a köré gyűlt hajléktalancsapat történetét, majd ezt Deni lejegyzí – de joggal feltételezhetjük, hogy ehhez saját előzetes tudását is használja, és alkalmasint meg is változtatja a hallottakat. Noszta elbeszélői hitelessége azért is megkérdőjeleződik, mert, mint maga is utal rá, részegen, nagyon részegen merül az éjszaka és a történet mélyére, ahová egyébként a hallgatósága is vele tart. Furcsa, hogy Deni sohasem kérdez vissza, nem helyesbít, nem pontosít soha, pedig van, amit elvileg jobban tud. Mégis végig passzív – és bár a szövegből aztán olyanira kiveszi az előbeszédre jellemző fordulatokat, hogy Noszta szövege stílusában, mondatépítkezésében tökéletesen idomul a saját, ujjlenyomatszerűen jellemző beszédmódjához, egy-egy neki címzett összekötő kifejezést („azt még el kell mondanom neked, Deni”) azért benne hagy a szövegben. Talán csak azért, hogy a párbeszéd illúziója fennmaradjon, talán csak azért, hogy saját jólétesültségét és beavatottságát hangoztassa. Noszta története tehát Deni talált szövegekeként kerül papírra, ő az, aki lejegyzí a történetet és előtte, utána, sőt közben is kommentálja. Ő a regény valódi elbeszélője, Noszta csak egy idézett szereplője ennek az elbeszélésnek. Ha nem így lenne, nem tudnánk válaszolni azokra a korábbi kritikákban egyébként már felbukkant kérdésekre, hogy hogyan tudott Noszta órákon át ilyen összeszedetten és pontosan fogalmazva beszélni, ahogy az is megválaszolhatatlan kérdés lenne, Deni hogyan emlékezhetett erre a beszélgetésre ilyen tökéletesen. A mondatok lejegyzése és megformálása, a dramaturgia fenntartása Deni érdeme. Az író Szilasi, a szerző Deni, az ő elbeszélője Noszta, a főszereplő pedig Foghorn.

Nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy a nagy beszélgetés egy érettségi találkozáson zajlik, ahol mindig és mindenki megpróbálja értékesnek, boldognak és sikeresnek mutatni magát, még ha ehhez néha nem is szabad az igazság minden rétegét kibontania – ez eleve gyanúra adhat okot, ha egyébként a mindenkori egyes szám első személyű elbeszélő igazmondását eleve nem kellene megkérdőjeleznünk. Az időbeli távolság, a személyes érintettség, az emlékezés megbízhatatlansága, a hiúság, aztán a pletykaéhség – hiszen Foghorn története ebben a közegben pletykaként működik –, a társaság középpontjába vágyás, amit épp a beavatottság-illúzió segíthet elő, ugyancsak felvet a történet „igazságával” kapcsolatos kérdéseket. Külön csavar, hogy Deni a legfontosabb kérdésben, Foghorn halálának ügyében ki is igazítja Nosztát, mégpedig a szöveg végén elhelyezett kommentárral. Ez mellesleg egy másik alapkérdést is érint: ha Foghorn valójában nem lett öngyilkos, miért szerepel a regény alcímében Foghorn halála? Csakis azért, mert a regény

nézőpontja szerint Foghorn számára a munkavállalás és a lakbérfizetés bukást, s így a személyiség halálát jelentette. Ő ugyanis épp az a lázadó, aki inkább az utcát választotta a mindennapos munkába járás helyett, a szabadságot a biztonság helyett – az, hogy végül vissza kell térnie a polgári életbe, meghasonlást, betörést, kudarcot, átvitt értelemben halált jelent. De azért nekünk, olvasóknak, nem kell ezzel feltétlenül egyetértenünk.

A hajléktalanság ügyében valóban alapvető kérdés, lehet-e visszatérés onnan. Szilasi a nyolc szereplőjéből hármat visszajuttat, ami nyilvánvalóan messze meghaladja a valós lehetőségeket, ami inkább százból egy lehet. De közben azt is nyomatékosítja, hogy az érintettek többségében nincs is vágy a visszatérésre, inkább a mindennapi élelem és az aznapi alvóhely megszerzésére van igény. A túlélésre van – holott a történethez képesti külső szemlélőkben az a kérdés is felmerül, miért szeretne valaki még élni, ha már utcára került, miért nem lesz inkább öngyilkos, ha az élete reménytelen. Szilasi ezekre a kérdésekre is reflektál, pontosan azzal, hogy szereplőit állandó mozgásban tartja, és a könyv ezzel az egyik túlélési stratégiát mutatja meg. A Foghorn által vezetett kis hajléktalancsapat túlélése és viszonylagos stabil helyzete a csoporthoz tartozás felfelé hajtó erején túl épp annak köszönhető, hogy a tagok nap mint nap képesek végigjárni a szállások, a koldulási és más pénzszerzési lehetőségek, illetve az ételosztó helyek közti útvonalakat. Mindennap ugyanazt az utat, egyes állomásokhoz óraműpontossággal, szigorú rend szerint érkezve – Szilasi pedig követi az útjukat, a mondatok ritmusa érzékelteti a lépések ritmusát, a mindennapos vonulások lendületét és monotonitását, a város térképszerűen megjelenő tere pedig az életteret. Ha néhol unalmasnak érezzük a vonulás leírását, akkor épp a vonulás unalmát és üres, mégis létfontosságú rutinját élhetjük át. A regény szociológiai érintettségű rétege ráadásul épp azt sugallja, hogy a városban mozogni képes hajléktalanok, azok tehát, akiket városlakóként mi is naponta látunk, e társadalmi csoport felső-középosztályát jelentik, nekik vannak egyáltalán információik a szociális ellátórendszerrel, és ki is tudják használni azt. De talán tízszer annyian élnek az erdőkben, vagy a város olyan eldugott helyein kalyibákban, sátrakban elbújva, vagy csak nejlomba meg rohadó takarókba burkolva, a normál társadalom számára láthatatlanul – az olvasók számára viszont szinte tapinthatóan –, ahová már nem jut el semmilyen segítség, és ahonnan csak a gyors halál felé vezet az út. A vonulás, a jövés-menés, a mozgás tartja életben ezeket az embereket, de tartja életben a civil életbe való visszailleszkedés reményét is, vagyis a társadalmi mobilitás reményét.

Szilasi érzékenyen, belátással és kifejezetten szépen ír erről a világról. Szépen kidolgozott mondatokkal a koszról és a nyomorról, mit sem törődve a használt nyelv és az ábrázolt világ ilyen nagy kontrasztjával. Láthatjuk, hogy a szemétből kikotort ételmaradékokon és a tablettás borokon élő emberek néha tényleg állati sorba süllyednek, de láthatjuk azt is, hogy az alapreflexek továbbra is ugyanúgy működnek: folynak a hatalmi játszmák, zajlanak a viharos szerelmek, a létszükségletek mellett mindenki barátsággra, jó szóra és gyengédségre vágyik, vannak rutinok, hisztik, rossz szokások, sőt vannak viccek is. Szilasi tárgyilagosan, szenvtelenül, tabuk nélkül, de nagyon is kidolgozott nyelven, gondosan formált mondatokkal ír, a szereplőit is így beszélteti. Sikerül nem meghatnia, nincs se szomorú vég,

se happy end, nincs ellágyulás – ennél sokkal áttételesebben gondolkodtat el az okokon és a megoldási lehetőségeken, finomabb eszközökkel kelti fel az együttérzést, simítja el az esetleges ellenérzéseket, vagy mozdítja ki a megrögzült előítéleteket. Jelzi például, hogy az utcai életbe is beszűrődhet a művészet, Droll néni fotókat készít, Foghorn hegedül, Anna kis, egyszerű hangszereket készít és árul, Noszta pedig a graffitiket csodálja – ők együtt pedig a kirakatokat, mert a kirakatablakban elhelyezett cipők, vagy inkább maga a kirakat mint rámászott kép is műtárgyként tűnik fel számukra. Az író tehát maga is segítő: felerősíti a regénnyel azok hangját, akik ugyan el tudnák mondani az életük történetét, de akiket csak kevesen hallanak meg. A regény próbál mellérendelő viszonyból, a hajléktalanság okát megértve, a hajléktalanok valódi szükségleteire figyelve, érzéseiket, kínjaikat, örömforrásaikat, vágyaikat és lehetőségeiket kendőzetlenül feltárva beszélni. Szilasi szereplői feltétlenül szolidárisak a hajléktalanokkal: Noszta maga is hajléktalan volt, méghozzá nagyon magas társadalmi pozícióból került alulra, Deni pedig rendőrként annak ellenére foglakozott ezzel a réteggel, hogy főnökei és a főnökök főnökei, tehát a politikusok egyébként rendszerszerűen a szőnyeg alá söprik az ezzel kapcsolatos kérdéseket.

A beszélők kiválasztása épp ezért volt fontos poétikai döntés: a hajléktalanok világa is olyan világ, amiről leginkább azok tudnának beszélni, akik benne vannak, még inkább azok, akik végigjárták az életforma minden szintjét, de ők, akik egészen alul vannak, talán már nem is élnek. Pedig a közösség is alapvető megtartó erő, a közösséget pedig a folyamatos kommunikáció köti össze. A regényben a hajléktalancsapatot a belső hierarchia, a kialakult és stabil szerepek, az egymás iránti tisztelet, a finoman ábrázolt, testvéries osztozkodás, a másik szükségleteinek elfogadása tartja egyben, valamint az egymás iránti gyengédség, amelynek még a szexualitás is része. A regény az ellenponttal mutatja meg mindennek az erejét: amikor Foghorn kilép a csapatból, a tagok szétszélednek, és állapotuk rohamosan romlani kezd. A másik ellenpont az egykori osztályközösség, mely nem elég erős ahhoz, hogy megvédje egyik vagy másik tagját az elszegényedéstől, ahogy a még nagyobb közösség, a város vagy az ország sem tud kellő biztonságot, támogatást, segítséget nyújtani az akár saját döntésükből, akár a külső körülmények miatt bajba került polgárainak. A regény határozottan állást foglal az ezzel kapcsolatos, valóságos társadalmi-politikai kérdésekben, néhol egyébként didaktikusan, esszé-szerűen és nem csak az elbeszélés eszközeivel.

Egy fikatív, de a valóságosra nagyon emlékeztető, bizonyos elemeiben mégis valószerűtlen történetet olvasunk, kitalált, de akár a valóságban is elképzelhető figurákkal, de úgy, hogy a regény az elbeszélők megbízhatóságát folyamatosan megkérdőjelezi. Szilasi egy krimiszálat is beépít, ami elemeli a valóságtól a történetet, mert az azért nehezen elképzelhető, hogy egy jómódú helyi politikus épp egy hajléktalan lányba szeret bele, és lejár hozzá a híd alá szeretkezni. Ez azért túlzásnak, regényesnek és legalább olyan meredeknek tűnik, mint a híd alá levezető töltésfal. Szépen kidolgozott kép a híd képe, mely már a címben megjelenik. A városi élet fontos része, de a hajléktalanok számára nem pusztán a két partot összekötő funkciója van, hiszen a harmadik dimenziója is fontos, az, hogy alá is be lehet menni: menedéket nyújt legalább az eső elől. A magyar nyelv egyébként is ezt a

kifejezést használja a hajléktalanná válásra: a „híd alá kerülni” – a regény egy fontos szála, Anna tragikus története pedig a híd alatt játszódik.

A hídhoz hasonlóan jelentőségteljes motívum a hajléktalanokra annyira jellemző nagy vászonszatyor, amelyben a mindenüket cipelik. A regény két lényeges pontján tűnik fel a „nagy zöld táska”, mindkétszer a be- és elfogadást jelzi, de közben az utcai élet kezdetét és végét is. Először meleg ruhákat hoznak benne, aztán pedig tisztát. Érdekes, hogy bár a bankkártya is meghatározó, önmagán túlmutató szerepet kap a történetben, az inkább vesztese lesz a fontossági listának, hiszen nem sikerül vele és az általa hozzáférhető pénzzel megoldani a csoport életét, sőt végső soron bajt okoz. Nem is pontosan érthető, miért gondolta az író jó ötletnek behozni a kártyát a történetbe: életszerűbb, hogy egy gazdag ember készpénzt ad a nyomorult szeretőjének, hiszen annak nincs úgy visszakövethető nyoma, mint ahogy a bankkártyás tranzakcióknak van – ahogy az sem világos, miért nem egy a többieknek is menedéket nyújtó albérletre költi Anna a Bartáktól kapott pénzt, amikor az összeg arra is elég lenne. Félő, hogy Szilasi itt a szöveg élvezhetőségének tett engedményeket, a bankkártya mint tárgy a mai középosztály elengedhetetlen eszköze, ezért tartotta fontosnak mondani róla valamit, valami rosszat.

Ez az indokolatlan írói döntés azt a kérdést érinti, hogy vajon érdekes lehet-e önmagában egy hajléktalan élete. Nem az a része, hogyan és miért lett valaki hajléktalan, mert az nyilvánvalóan érdekes és tanulságos, bár a történetek bizonyára nem egyediek, hanem nagyon is tipikusak: munkanélküliség, válás, devizahitel, az állami gondozás vége, szabadulás a börtönből. De érdekes lehet-e maga a hajléktalanlét, a mindennapok megszervezése, az étkezés, a tisztálkodás, a pénzszerzés és főleg a meleg alvóhely megszervezése, a sorstársakkal kialakuló kapcsolatok története? Azt hiszem, lehetne ez is érdekes, és az odaforduláshoz már ennek is elegendőnek kellene lennie. Szilasi azonban úgy gondolhatta, ez kevés, ettől nem lesz regény a regény, és kell valamilyen cselekmény is: szerelem, gyilkosság és bérgyilkosság, álneves nyomozó, korrupció, erőszak, hídrombolás és -építés, valamint átjárás a felső és a legalsó társadalmi csoportok között. Regényesíteni igyekezett a bizonyára nagy körültekintéssel, érzékenyen, alapos szociológiai előtanulmányokkal megtámogatott történetet. Egyrészt tehát egy nagyon fontos, mondhatni, hiánypótló, gyökereivel erősen a valóságba kapaszkodó szöveget olvashatunk, de kapunk mellé egy olyan történetet is, amely több elemében is valószerűtlen. Ezzel a regény két szintje feszültségbe kerül: a hitelesnek tűnő és a regényes, a valószerű és a valóságtól elrugaszkodott történetszál nem tudja egymást erősíteni, inkább zavart okoz, kényelmetlenséget szül. De valahogy a realishoz közelebbi szint az erősebb, efelé húz inkább a könyv. Az a szál, amelyik hajléktalanok és általában a kilátástalan szegénységben élők iránti együttérzésre sarkall, ami tehát úgy hat ránk, hogy aztán másként járunk-kelünk az utcán, másként nézünk és gondolunk a fedél nélkül élőkre.

Amiatt kérdeztem rá az érdekesség problémájára, mert úgy érzem, az író azért ragaszkodott a krimi- és a városházi szálhoz, sőt azért hoz vissza a nyolc hajléktalan szereplőjéből hármat is a civil életbe, mert szórakoztatni akar, érdekes és fordulatos könyvet, egy jó regényt szeretett volna írni, és jobban érdekelte a szöveg élvezhetősége, mint az ábrázolt világ. Tehát nem annyira az együttérzés és a figyelemfelkeltés motiválta, mint inkább a jó téma, amelyből jó történetet lehet kreálni.

Természetesen ilyesmit nehéz egy írótól számon kérni: neki nem a társadalmi szerepvállalás, nem az elnyomottak szóhoz engedése a célja, hanem elsősorban egy jó regény megírása. De az utóbbi időben megjelent, hasonló dilemmákkal szembe-sülő könyvek esetében mégis azt láttuk, hogy a szegénységábrázolásnak vannak más lehetőségei is. A *Nincstelének*, az *Aludnod kellene* vagy az *Artista* más-más módon, de ugyanazt a választ adták: elsősorban a közegről beszéltek, a kiúttalanságról, a szenvedésről, és nem áldozták fel mindezt a cselekmény oltárán – vagy inkább: találtak olyan történetet, amelyet ezek a szűk keretek is elbírtak. (*Magvető*)

BEDECS LÁSZLÓ

Mondatmedencében fürödve

PAPP ANDRÁS: *VADPÉNZ*

Egy vasüzem telephelyén járunk, munkaidő után. Kiscsillag, Öcsi, Mesterúr, Andor és a többi kizsigerelt telepi munkás bosszúra készül a cég ellen: a cég megtagadta tőlük a jutalmat, ezért elhatározzák, hogy eladják a MÉH-ben a telepen összegyűjtendő régi vasakat, az abból szerzett *vadpénzt* pedig elosztják maguk között. Az akcióból van, aki kivonja magát, van, aki kis szerencse híján belehal. Mégsem történik semmi tragédia, sőt, igazából semmi említésre méltó. Az egy főre jutó összeg elenyésző lesz, mit sem segít. A munkások rezignáltan főzik tovább a birkát a bográcsukban, és az irodaépület melletti hordókban tovább erjed a pálinka.

Ezzel a novellával lépünk be a Fiatal Írók Szövetsége gondozásában megjelent Papp András-kötet, a *Vadpénz* szövegvilágába. Egy felismerhetően saját elbeszélői technika jellegzetességei bontakoznak ki a kötet címét is adó novellában, amely, ha tematikában nem is, a narrációt illetően annál inkább jól választott belépőként vezet a többi novella és tárca felé. A *Vadpénz* szereplői laza kontúrokkal rajzoltak, nyelvhasználatuk szinte mesterkélten közhelyes: „a fél tudómet kell kivenni, hogy a májammak nagyobb hely legyen”; „Ne hagyd, hogy a fejedre szarjanak, van neked szád is” – sorakoznak a szövegben a munkás-szlang mindannyiunk által jól ismert, sztereotip tréfálfkozó mondatai. A szereplők szájába adott sematikus nyelv, az elnagyoltan felrajzolt figurák teszik világossá: a *Vadpénz* elbeszélője nem szociográfiai tétet tűzött maga elé. Nem is lélektanit, noha néhány rövidebb, a közhelyes párbeszédhez képest erősen kontrasztos, érzékeny kiszólás felvillant valamit egy-egy figura mögé képzelhető érzelmi történetből. Mintha a novella arra törekedne, hogy felmutassa: a személyiségeket elfedő, nyelvi „tektonikai lemezek” alatt, melyek a felszínen uniformizálják a megszólalókat, egy másféle közös nyelv megteremtését és működtetését tűzte célul maga elé: egy érzékeny, finom nyelvét, amelyet az elbeszélő hang ajándékoz az általa elbeszélte figuráknak. Az a hang, amelyik – a kötet fülszövegét megidézve – fülelve és mindent szemügyre véve a *Vadpénz* történetének zárásaképpen végül az irodaépületek melletti pálinkáshordók látványára fókuszál: „Az itt terjedő szag egyszerre volt édeskés és penetráns, mintha remények romlottak volna majdan lepárolható szeszé, amiben már éppúgy semmi